

Oslo, 14.01.2015

«Forslag til endringer i opplæringsloven og privatskoleloven - Krav om relevant kompetanse i undervisningsfag mm» jf. deres ref. 14/4955

Det teologiske Menighetsfakultet (MF) takker for ettersendt høringsnotat og for utvidet høringsfrist som gir oss anledning til å gi en vurdering av høringsnotatet «Forslag til endringer i opplæringsloven og privatskoleloven - Krav om relevant kompetanse i undervisningsfag mm». I vår uttalelse vil vi konsentrere oss om kapittel 2, *Krav om relevant kompetanse i undervisningsfag* og kapittel 4, *Faget religion, livssyn og etikk (RLE)* i høringsnotatet.

Vedr. kapittel 2: Å endre reglene for relevant kompetanse i undervisningsfag

MF støtter Departementets vurdering av lærernes betydning for elevenes læring og trivsel: «Gode lærere behersker faget sitt godt, skaper et positivt klima i klasserommet og varierer undervisningen ut fra elevenes behov.» Det er viktig at lærere har relevant kompetanse i sine undervisningsfag. Prinsipielt sett mener vi at kravet om relevant kompetanse må gjelde alle fag, og ikke bare de fag som *Lærerløftet* definerer som skolens sentrale fag. Det er nødvendig for at norsk skole kan oppfylle sitt formål (jfr. Opplæringsloven § 1-1).

I denne høringen er RLE-faget i fokus. Det er et fag som aldri har vært inne i etter- og videreutdanningsreformen *Kompetanse for kvalitet*. Ettersom RLE-faget er bygget ned i lærerutdanningen og heller ikke prioriteres i videreutdanningen av lærere, kan man knapt si at det (strukturelt) legges til rette for relevant kompetanse i alle undervisningsfag.

Departementet legger opp til endringer av Opplæringsloven § 10-2. Vi støtter prinsipielt anliggendet, men stiller samtidig spørsmål ved realismen i og konsekvensene av lovforslaget når det gjelder rekruttering, kapasitet og forholdet mellom små og store skoler. Prognoser viser at skolene står overfor store rekrutteringsutfordringer i årene som kommer knyttet til stor avgang og for svak rekruttering til læreryrket. Riktignok kan skoleeiere fravike kravene om kompetanse, men vi spør oss om det er hensiktsmessig å skjerpe lovverket når det synes så urealistisk å oppfylle kravene. Vi mener også at det er problematisk å lage lover med tilbakevirkende kraft for lærere som har fullført sin utdanning før 2014. En eventuell lovendring bør gjelde for de som utdannes etter 2014.

Det er et stort behov for videreutdanning av lærere, og vi støtter visjonene i Sundvolden-erklæringen og i høringsnotatet. Samtidig vet vi at disse målene allerede nå møter store utfordringer i skole-Norge. Både på kommunalt nivå når det gjelder prioriteringer, penger og personal, og kapasitet når det gjelder videreutdanningstilbud på

POSTADRESSE

Pb. 5144 Majorstuen
NO-0302 Oslo

BESØKSADRESSE

Gydås vei 4, Majorstuen
Oslo

TELEFON

22 59 05 00

FAKS

22 59 05 05

E-POST

post@mf.no

BANKGIRO

6038 05 58583

ORG.NR.

NO 970011994 MVA

utdanningsinstitusjonene. Vi tror det vil kreve mer enn 10-15 år å få gjennomført en stortilt videreutdanningssatsning. I følge høringsnotatet vil videreutdanningssatsingen ikke gjelde lærere som er over 60 år. Vi mener det er viktig at også disse lærerne har mulighet til faglig utvikling. Skolen vil trenge arbeidskraft i årene som kommer. Eldre, erfarne lærere er en viktig ressurs, og de må kunne få de samme mulighetene som yngre kolleger.

Vedr. kapittel 4: Å endre navnet på faget religion, livssyn og etikk (RLE) og innføre en bestemmelse om tidsbruk knyttet til kristendomskunnskap i læreplanen i faget

Høringsnotatet gir en grundig gjennomgang og vurdering av de juridiske sidene ved de foreslåtte endringer i læreplan og opplæringslov. Det er viktig at staten er årvåken for Norges menneskerettsforpliktelser når endringer utredes. Vi støtter Departementets vurdering av at det RLE-faget som i dag er oppe til drøfting, er et annet fag enn de tidlige utgavene av KRL-faget som ble vurdert av FN's menneskerettighetskommisjon og prøvd for Den europeiske menneskerettsdomstol. Ikke minst er rammeverket endret når det gjelder formål og fritak. Selv om det ikke er noen juridiske motforestillinger mot endringer, mener vi likevel det er grunn til å drøfte hva som er tjenlig for utviklingen av RLE-faget som et viktig fellesfag i norsk skole.

Vi mener det er uklokt å endre navnet på faget fra RLE til KRLE. Vi ønsker ro rundt faget, ikke nok en opprivende debatt om fagets legitimitet i norsk skole. MF er opptatt av å sikre et bredt og inkluderende fag, fordi skolen og det norske samfunnet mer enn noen gang trenger elever og borgere med kompetanse på religion og livssyn. Vi finner det også problematisk at faglige endringsforslag kommer i forbindelse med nye regjeringserklæringer, uten at lærere, elever, foresatte eller fagmiljø er blitt forespurt. Dermed fremstår forslaget mer som symbolpolitikk enn som et kunnskapsbasert forslag.

Vi har forståelse for at Departementet har behov for å klargjøre tolkninger av læreplanen, men dette gjelder også mange andre fag enn RLE etter innføringen av Kompetansereformen. Det handler om forholdet mellom formål for fagene, hovedområder og kompetansemål. Ved en ensidig vektlegging og telling av kompetansemål kan man miste helheten i de ulike fagene.

Når det gjelder RLE-faget, er enda en komponent inne i tolkningsrammen siden faget også har en egen paragraf i Opplæringsloven: § 2-4: *Undervisningen i faget religion, livssyn og etikk*. Formålet i læreplanen utdyper denne paragrafen:

Faget skal gi kjennskap til kristendommen, andre verdensreligioner og livssyn og til etiske og filosofiske emner. Det skal gi kjennskap til den betydning kristendommen har som kulturarv for samfunnet vårt. Kristendomskunnskap skal av den grunn ha den kvantitativt største andelen av lærestoffet.

Så hva blir da forholdet mellom lovtekst, formålet i læreplanen, de tre hovedområdene (Kristendom; Jødedom, islam, hinduisme, buddhisme og livssyn; Etikk og filosofi) og antall kompetansemål? Forskning viser at det allerede for 15 år siden var store variasjoner når det gjaldt vektleggingen av kristendomsdelen i faget.

Setningen om kristendommens kvantitative andel kom inn i 2005 som en verbal mengdenøkkel og erstatning for 55 prosentregelen fra 1997. Den kvalitative likbehandlingen ble tydeliggjort gjennom navneendringen i 2005 og de mange likelydende kompetansemålene i 2008. Siden 2005 har det ikke skjedd noen substansielle endringer av kompetansemålene. På den bakgrunn kan Departementets forslag om å angi undervisningstid, sees som rimelig presisering for å ivareta læreplanens anliggende om å vektlegge kristendommen ut fra «den betydning kristendommen har som kulturarv for samfunnet vårt».

På den annen side kan man spørre hvor tjenlig det er å «særbehandle» RLE når ingen andre fag har en slik kvantifisering gjennom prosentsetser. Det har vært viktig i legitimeringen av

faget at det er et ordinært skolefag på linje med andre fag. Det handler også om læreres profesjonelle faglige frihet innenfor læreplanens ramme, der ingen stoppeklokke hører hjemme.

I Kunnskapsløftet er tilpasset opplæring et viktig overordnet prinsipp. I formålkapitlet for RLE-faget er dette anliggendet uttrykt slik: «...Dette innebærer at det vil være rom for lokale variasjoner i fordelingen mellom hovedområdene i faget for å oppfylle kompetansemålene...» Planen tar høyde for at all undervisning må starte med elevenes egne erfaringer og i deres livsverden enten skolen ligger i Sogn og Fjordane, i Finnmark eller på Holmlia, Grønland og Ris i Oslo. Med utgangspunkt i nasjonalt likelydende mål og en eventuell tydeliggjøring av forholdet mellom emner og undervisningstid, vil likevel deler av stoffet bli vektlagt forskjellig ut fra prinsippet om tilpasset opplæring, ikke minst på småskoletrinnet. Innen 4. trinn er fullført skal elevene ha opparbeidet en kompetanse beskrevet i kompetansemålene, dvs. nasjonalt likelydende mål. Men det er ulike veier til det målet. Dette gir lærere en viktig pedagogisk og faglig fleksibilitet i møte med kompetansemål og lærebøker.

Utfordringer og anbefalinger

Den viktigste utfordringen for religions- og livssynsfaget i norsk skole er utdanningen av kompetente lærere. Da KRL-faget ble innført i 1997, var det en bred politisk støtte til faget, og det ble satt av ressurser til fagutvikling. Siden innføringen av Kunnskapsløftet i 2005 har det skjedd en gradvis nedbygging av faget. Flere lærere underviser i faget uten formell kompetanse, og faget har aldri vært inne i etter- og videreutdanningsprogram *Kompetanse for kvalitet*. Lærere vi møter i vår EVU-virksomhet gir tilbakemelding om at RLE -faget ved mange skoler er blitt en salderingspost på timeplanen. I en komparativ studie av 16 europeiske land om læreres vurdering av faglig støtte fra sine skoleledere, kommer skoleledere i Norge dårligst ut når RLE-lærere vurderer faglig støtte fra sin skoleleder (Ziebertz, H.-G., & Riegel, U. 2009).

Departementet har flere ganger har sendt spørsmål knyttet til KRL/RLE-faget ute på høring. Religion og livssyn berører mennesker og samfunn på ulike måter. Det livssynsåpne samfunn er oppe til debatt i Stortinget. Da er det et paradoks at det har skjedd en gradvis nedbygging av RLE-faget i skole og lærerutdanningen siden KRL-faget ble innført i 1997. I disse årene er KRL/RLE gått fra å være et obligatorisk fag i grunnskolelærerutdanningen til å bli et valgfag. Det er positivt at man nå vil åpne for flere RLE-faglige emner i grunnskolelærerutdanningen,

Det er ingen ideell løsning å la et flerfaglig PEL-fag bli rammen for dette. Uansett er det avgjørende at en eventuell ny modul gir kompetanse i religion og livssynsspørsmål som en forutsetning for å kunne håndtere religion og flerkultur i hele skolen. En slik modul bør være tydelig forskjellig fra valgfaget RLE, slik at det ikke fremstår som kompetansegivende for RLE-undervisning. Vi ønsker oss i så fall en modul i medborgerskap og religiøst mangfold.

Vi viser til vår drøfting ovenfor om de foreslåtte endringene i Opplæringsloven. Vi spør oss om de foreslåtte endringene er tjenlige og realistiske, og hvilke eventuelle utilsiktede konsekvenser de vil kunne gi på lang sikt. Noen anbefalinger likevel til slutt:

- Vi støtter prinsipielt anliggendet om krav til relevant kompetanse i alle fag, men er skeptiske til å skjærpe § 10-2 på nåværende tidspunkt.
- Lovendringer kan ikke gis tilbakevirkende kraft, og eventuelle endringer kan kun gjelde lærere som er utdannet etter 2014.
- Videreutdanningsreformen må også gjelde lærere over 60 år.

- Forslaget om endringen av fagets navn fremstår mer fremstår symbolpolitikk enn som et kunnskapsbasert forslag. MF anbefaler ikke denne endringen.
- Det er ikke foretatt substansielle endringer av kompetansemålene i faget siden 2005. Forslaget om at kristendomsdelen skal utgjøre om lag halvparten av undervisningstiden ser vi derfor som en rimelig presisering. Samtidig må dette balanseres mot tilpasset opplæring som et overordnet prinsipp, det vil si rom for lokale variasjoner og tydeliggjøring av lærernes pedagogiske frihet.
- RLE-faget bør gjeninnføres som et obligatorisk fag i grunnskolelærerutdanningen, og RLE-faget må inn som videreutdanningsfag i *Kompetanse for kvalitet*. Lærere trenger kompetanse for å kunne håndtere religion og flerkultur i skolen og for å utdanne elever til et samfunn i endring.

Med vennlig hilsen for
Det teologiske Menighetsfakultet,

Vidar L. Haanes
rektor